KIDATO CHA PILI

MARUDIO YA USHAIRI

Compilation of Possible Questions in Kiswahili Likely to be examined in KCSE.

A Special Analysis of Prediction Questions that may be Tested in KCSE from this Topic in Form 2.

KISWAHILI

SERIES 1

For Marking Schemes

Mr Isaboke 0746 222 000 / 0742 999 000

MWALIMU CONSULTANCY

USHAIRI

1. 1. Nitampa nani, sauti yangu ya dhati
Kwa kipimo gani, ingawa kiwakatiti
Amefanya nini, la kutetea umati
Kipimo ni kipi?

2. Yupi wa maani, asosita katikati
Alo na maoni, yasojua gatigati
Atazame chini, kwa kile ule wakati
Kipimo ni kipi?
3. Alo mzalendo, atambuaye shuruti
Asiye mafundo, asojua mangiriti
Anoshika pendo, hata katika mauti
Kipimo ni kipi?

4. Kipimo ni kipi, changu mimi kudhibiti
Utu uko wapi, ni wapi unapoketi
Nje kwa mkwapi, au ndani kwa buheti
Kipimo ni kipi?

Maswali

a) Eleza umbo la shairi hili
b) Taja na ueleze jinsi mwandishi alivyotumia uhuru wa ushairi
c) Eleza ujumbe unaowasilishwa na mshairi
d) Andika ubeti wa **tatu** katika lugha ya nathari
e) Taja bahari **tatu** zinazojitokeza katika shairi na utoe sababu
f) Eleza msamiati ufuatao kama ulivyotumika katika shairi hili
i) Katiti
ii) Gatigati
iii) Mangiriti

2. KIPI NIKITENDE?

. Tayari ni sarakani, niambie yote johara,
Mosi nimpe shukrani, kanizaa bira zira,
Wapo haiko hisani, ningefaa kwa uparara**,**
Kipi takachokitenda, ni nene heko kwa mama?

. Miezi tisa tumboni, yote nina kajinyima,
Kanikopa uchunguni, safari ndefu kazima'
Kama kinda kiotani, kiniasa huyu mama'
Kipi takachokitenda, ninene heko mama ?

. Baba siku jana madadi, **kawa vingaito mambo,**
Kaolewa na asadi, kachalazwa kwa **wimbombo**,
Kaona – bali jadili, kuchao puani bombo,
Kipi takachokitenda, ninene heko mama?

. Kila kuchao zarani, kupalilia kondeni,
Kachanika mpinini, chungu povuka motoni,
Kaviyariya fingani, kinijali jikoni,
Kipi tukachokitenda , ninene heko mama?

. Wa siku hizi vijana, wakahujuru nyumbani,
Wengine wao jagina, kawa lofa mutaani,
Hali ukashiba nina, afikapo tu, "**kongoni!"**
Kipi takachokitenda, ninene heko mama?

. Nawe bwana siwe maya, vita hasha kiwa kombo,
Tena simfanye yaya, ya kikoa ndio mambo,
Simtende ya hizaya, siwe mwao kila jambo,
Kipi takachokitenda, ninene heko mama?

. Sasa jamvi nakuja, kisa nimesakarika,
Naomba niliyotaja, tatia manani kaka,
Nenayo yasiwe ngoja, ili nipokee baraka,
Mema nitamtendea, apate futahi pia.

Maswali

(a) Eleza umbo la shairi hili

(b) Kwa nini msanii amshukuru mamaye ?

(c) Ni kina nani wanaokashifiwa na msanii ? Kwa nini ?

(d) Onyesha tofauti katika ujumbe iliyoko katika beti nne za kwanza na mbili zinazofuata

(e) Toa majina mengine yenye maana sawa na haya yaliyotumiwa katika shairi hili :

(i) Mama

(ii) Dawati

(iii) Imara/thabiti

(f) Eleza maana ya maneno haya kama yalivyotumika kaika shairi:

(i) Kawa vangaito mambo

(ii) Wimbombo

(iii) Kongoni

3. Soma shairi hili kisha ujibu maswali yanayofuata

MWANAMKE

1. Namwona yu shambani,
Na jembe mkononi,
Analima,
Mwanamama,
Mavuno si yake,
Ni ya mume wake.

2. Namwona viwandani,
Pia maofisini,
Yu kazini,
Hamkani,
Anabaguliwa,
Na anaonewa.

3. Namwona yu nyumbnai,
Mpishi wa jikoni,

Yaya yeye,
Dobi yeye,
Hakuna malipo,
Likizo haipo.

4. Namwona kitandani,
Yu uchi **maungoni.**
Ni mrembo
Kama chombo,
Chenye ushawishi,
Mzima utashi.

5. Namwona mkekani,
Yuwamo uzazini,
Apumua,
Augua,
Kilio cha kite,
Cha mpiga pute.

6. Kwa nini mwanamke,
Ni yeye peke yake,
Heshimaye,
Haki anakosa,
Kwa kweli ni kosa
(Muhammed Seif Khatib)

. (a) "**Shairi hili ni la kukatisha tamaa**". Fafanua dai hili kwa kutoa mifano **minne**
(b) Eleza umbo la shairi hili
(c) Andika ubeti wa tatu katika lugha ya nathari
(d) Taja tamathali ya usemi iliyotawala katika shairi zima utoe mifano **miwili** ya jinsi ilivyotumika
(e) Onyesha mifano miwili ya ubabadume inayojitokeza katika shairi hili
(f) Eleza maana ya maneno yafuatayo jinsi yalivyotumiwa katika shairi:
(i) mzima utashi
(ii) maungoni

4. **KIACHE KINACHONG'AA**

Katu siwe na harara, wala moyo kukupapa,
Usichukue hasira, na moyo kutapa-tapa,
Utaharibu na sura, mwishowe uende kapa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

Mbeleye kina madhara, kile kinachokukukwepa,
Mbele yake ni hasara, si chema kitakutupa,
Hutaipata ijara, kuchuma ama kukopa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

Hicho jangwa la Sahara, si mnofu ni mfupa,
Hakina njema ishara, humtupa mwenye pupa,
Kibovu kama tambara, hupasuka kama chupa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

Kitaleta ufukura, si huko wala si hapa,
Kina mengi mazingira, na mbele kitakuchapa,
Sijitie usogora, ukavimbisha mishipa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

Si kazi yenye ujira, mshahara kukulipa,
Ya cheo chenye kinara, na heshima wakikupa,
Mbele haina imara, japo leo wajitapa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

Japo kazi ya biashara, kutwa wauza makopa,
Uwe mtu na kipara, Mwananchi ama Yuripa,
Bora uwe na busara, fedha tajaza mapipa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara
Usione kinang'ara, huku chapiga marapa,
Ukimbilie kupora, moyo wako kukuzipa,
Kitakugeuza chura, mbele yake utaapa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

Usitupe sarara, nyuma kisogo kuipa,
Ukaenda kwa papara, kiumbe mbele kitanepa,
Kwanza tumia fikira, uchague njema chapa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

Na sisemi masihara, hakika kweli nawapa
Mlio pwani na bara, wa Mufindi na wa lupa
Maneno haya kitara, muarifu na Wachepa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

Tamati niliyochora, ya shikeni si kuepa
Kisha muwe na basira, na Mola kumuogopa,
Kinachokwepa si nyara, ufunge ndani ya kwapa,
Kiache kinachokwepa, mbeleye kina madhara

(a) Eleza hii ni bahari gani ya shairi
(b) Eleza dhamira ya mshairi
(c) Fafanua hasara nne zinazoletwa na tamaa - vile ving'aavyo
(d) Taja na ueleze mbinu mbili za kifasihi zilizotumika katika shairi
(e) Andika ubeti wa tano katika lugha ya nathari
(f) Eleza maana ya maneno haya kama yalivyotumika katika shairi

(i) Kuchuma
(ii) Kisogo kuipa

5.USHAIRI

1. Siku moja itafika, nijifungie safari;
Safari ndefu hakika, isiyotaka magari;
Magari hayatafika, wala meli za fahari;
Siku yangu!

2. Siyo nadhiri naweka, katu siyo ubashiri;
Ni mwendo uliopangika, ni muhali kughairi;

Kwenda nawajibika, kubeta sina hiari;
Siku yangu!

3. Roho inanitutika, kila nikitafakari;
Ziara is'o shirika, hata akhi hujibari;
Wanabaki kuteseka, na kunipami kwaheri;
Siku yangu!

4. Siku itakapofika, zamani za kuabiri;
Kutazuka hekaheka, kibuhuti cha Suduri;
Na mwingi mno wahaka, kwa wendani na wambari;
Siku yangu!

5. Ziara itafanyika, na mola ndiye Sayari;
Ngia itanimulika, nifike pasi usiri;
Niwache mkitamka, mabayangu na mazuri;
Siku yangu!

6. Binadamu hutoweka, siku yake ikijiri;
Ugeni una mipaka, nami leo nahajiri;
Mipaka yangu yafika, mungu amenihitaji;
Siku yangu!

7. Sina budi kuitika, wito huu wa kahari;
Ziara kukamilika, moyoni sifanyi ari;
Nenda zangu haraka, moyoni sifanyi ari;
Siku yangu!

8. Haki sasa naondoka, ni mja sina hiari;
Huko nitasetirika, dahari hata dahari;
Buriani wahibaki, na maswahaba kwaheri;
Siku yangu!

Maswali:

a) Mtunzi wa shairi alikuwa na dhamira gani katika kutunga shairi hili?(alama 3)

b) Idhini ya ushairi/ mtunzi inajitokezaje katika shairi hili? (alama 4)

c) Kwa kutumia ithibati kemkem (kutoka katika shairi hili), eleza kwa undani muundo wa shairi hili. (alama 4)

d) Eleza ujumbe unaotolewa na mwandishi katika ubeti wa saba na nane.(ala 4)

e) Mafungu yafuatayo yametumiwa kumaanisha nini?

i) ni muhali kughairi. (alama 1)

ii) ziara is'o shirika. (alama 1)

f) Toa mifano miwili ya jazanda katika utunzi huu. (alama 3)

6. Mtu na awe na macho, kamili yote mawili,
Na kila kitu ambacho, alikiumba Jalali,
Kama hana kichwa kwacho, si mtu bali tumbili,
Kichwa ni yeye wakili, wa kila kitu mwilini.

Wa kila kitu mwilini, ni yeye huwa wakili,
Na yeye ndiye mashini, ya kuendesha kauli'
Kito cha matumaini, usukani wa akili,
Kichwa ni yeye wakili, wa kila kitu mwilini.

Wakili wa kila kitu, viungo vyote vya mwili,
Kichwa kinaleta utu, kwa sifa ya taamuli,
Ama ufanywe utu, kwa sifa ya taamuli,
Kichwa ni yeye wakili, wa kila kitu mwilini.

Mtu huwa ni sanamu, hajaumbika kamili,
Kama hanayo fahamu, fahamu yake thakili,
Si kichwa cha binadamu, binadamu wa asili,
Kichwa ni yeye wakili, wa kila kitu mwilini.

Tazama mwendawazimu, kichwa kilotanakali,
Huingiwa na zahamu, kukiuka ya awali,
Mfano wa marehemu, kila kiungo hajali,
Kichwa ni yeye wakili, wa kila kitu mwilini.

Kichwa chenyewe si hoja, hoja ubongo mkali,
Kiwe kijua vioja, kwa kamili atikali,
Si kichwa chenye kuvuja, si kichwa chenye manzili,
Kichwa ni yeye wakali, wa kila kitu mwilini.

Kichwa kiwe peke, juu ya kiwiliwili,
Shingoni ukitungike, na nywele kama ulimi,
Moyo visiunganike, kichwa hakitahimili,
Kichwa ni yeye wakili, wa kila kitu mwilini.

Maswali:

a) Fafanua ujumbe unaobebwa na kiitikio cha utungo huu. (alama 3)
b) Andika ubeti wa sita katika lugha nathari. (alama 4)
c) Mja asiye na 'kichwa' amefananishwa na nini? Toa mifano miwili. (alama 2)
d) Ingawa kichwa ni muhimu, ni sharti kishirikishwe na viungo vipi ili kipate ukamilifu wake? (alama 3)
e) Shairi hili ni la bahari gani? Toa sababu. (alama 2)
f) Eleza mpangilio wa vina katika ubeti wa pili. (alama 2)
g) Taja na ueleze maana ya maneno yafuatayo kama yalivyotumiwa katika shairi.
i) Neno la mwisho katika utao wa mleo ubeti wa kwanza. (alama 2)
ii) Neno la mwisho katika ukwapi wa mwanzo ubeti wa tano. (alama 2)

7.Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali.

Wataalamu muwe macho, vuani moto muenge,
Muenge hicho ambacho, cha watu wenye mawenge,
Mawenge yenye kijicho, kiswahili wakivunge,
Barakala tuwapinge, sichafue kiswahili.

Sichafue kiswahili, barakala tuwapinge,
Apige kila hali, wasiguse tuwainge,
Tuwainge wende mbali, kiswahili tujijenge,
Barakala tuwapinge, sichafue kiswahili.

Sichafue yetu lugha, waharibu Wabanange,

Wabanange iwe nyagha, waiweke tengetenge,
Lugha kuitwa; ulugha, lafidhi watia denge,
Barakala tuwapinge, sichafue kiswahili.

Tuichange heshima, na ulugha tuupinge,
Tuhifadhi kwa salama, na kisingio unyonge,
Kelele za maamuna, si watu ni visinge,
Barakala tuwapinge, sichafue kiswahili.

Kasema sheikh Amri, kiswahili tukisenge,
Kistawi kinawiri, kitumike kwenye bunge,
Hii ni yetu fahari, lugha yetu tuichunge.
Barakala tuwapinge, sichafue kiswahili.

Kikipatwa na maradhi, kwa sindano tukidunge,
Kila jama kutidhi, kipatwe hapo tupunge,
Tukitia mfawadhi, kama kunde na kihenge,
Barakala tuwapinge, sichafue kiswahili.

MASWALI

(a) Ni mtindo gani aliotumia mshairi katika kutunga ubeti wa 1 na 2. (fafanua kwa kutoa mfano)(alama 4)

(b) Mshairi ametoa mapendekezo kadha katika shairi kuhusu jinsi ya kuimarisha na kuhifadhi lugha ya kiswahili. Taja na ufafanue matano kati ya hayo. (alama 5)

(c) Mshairi anazungumza na akina nani? Anazungumzia nini? (alama 4)

(d) Mshairi ametumia tamathali mbalimbali kuwasilisha ujumbe wake. Taja mifano mitatu tofauti ya tamathali hizo. (alama 3)

(e) Eleza maana ya maneno yafuatayo kama yalivyotumiwa katika shairi.(alama 4)

(i) Muenge
(ii) Barakala
(iii) Mtawadhi
(iv) Maamuma.

8. i) Una moyo gani N'nakuuliza Wangu mhisani
Na kiasi gani Unavyojiweza Ijapo tufani
Ukiwa laini Utajipoteza Usijibani
Kusimama Pweke Kwataka Makini

ii) Zitavuma pepo Zitapupuliza Uanguke chini
Ela uwe papo Unajikweleza Na kujiamini
Utikiishapo Umejiuiza Pigo la moyoni
Kusimama Pweke Kwataka Makini

iii) Utie migati Ya kutuoteza Hapo aridhini
Kwa nia na dhati Usiogeuza Au kuihini
Zidate baruti Uwe wapuuza Welele usoni
Kusimama Pweke Kwataka Makini

iv) Sishike vishindo Na mauzauza Ya kukuzaini
Kita kama nyundo Ukinuiliza Unayoamini
Na uje mkondo Utadikimiza Kujipa mizani
Kusimama Pweke Kwataka Makini

v) Wengine wasiwe Unaoweleza Yaliyo maani
Wewe ndiwe Unaoweleza Yaliyo maani
Ela kichukuwe Pia kujikaza Katika midani
Kusimama Pweke Kwataka Makini

a) Lipe kichwa shairi hili (al 2)
b) Kwa nini kusimama pweke "kwataka makini " (al 2)
c) Ni hatua gani zinazopendekezwa mtu anayenuia kusimama pweke? (al 5)
d) Andika arudhi za shairi hili (al 5)
e) Eleza msamiati ufuatao kama ulivyotumiwa katika shairi hili (al 6)

i) Muhisani
ii) Migati
iii) Vishindo
iv) Kweleza
v) Mizani

9.Soma shairi lifuatalo na kisha ujibu maswali yafuatayo.

UKUBWA JAA

Dunia yetu dunia, watu wanakufitini,
Dunia huna udhia, watu wanakulaani,
Dunia huna hatia, wabebeshwa kila zani,
Dunia unaonewa, umetenda kosa gani!
Dunia umenyamaza, umetua kwa makini,
Dunia vitu mejaza, watu wanataka nini?
Dunia wanakucheza,binadamu maluuni,
Dunia unaonewa, umetenda kosa gani!
Dunia mtu akose, hukutia mdomoni,
Dunia hebu waase, hao watu mafatani,
Dunia chuki mpuse, muipate afueni,
Dunia unaonewa, umetenda kosa gani!
Dunia una lawama, za uongo si yakini,
Dunia wanokusema, ni manjunju si razini,
Dunia huna hasama, waja ndio kisirani,
Dunia unaonewa, umetenda kosa gani!
Dunia kuharibika, hayo amezusha nani?
Dunia watu humaka, hao wanokuhini,
Dunia umejazika, kila tunu ya thamani,
Dunia unaonewa, umetenda kosa gani!
Dunia unatukisha, bwerere bila undani,
Dunia unatukosha, maji tele baharini,
Dunia unaotehsa, mimea tosha shambani,
Dunia unaonewa, umetenda kosa gani!
Dunia hujageuka, tangu umbwe na manani
Dunia watu ndo, nyoka, mahaini na wahuni
Dunia una baraka, mwenye pupa hazioni
Dunia huna ubaya, wabaya ni insani.

Maswali:

(a) Shairi hili ni la bahari gani? Toa sababu yako. (alama 3)
(b) (i) Kichwa cha shairi hili kinaoanaje na maudhui ya shairi?. (alama 2)
(ii) Andika methali moja inayoeleza maudhui ya shairi hili. (alama 3)
(c)Eleza sifa tatu za wanadamu kama anavyoeleza mshairi. (alama 3)
(d)Kwa kutoa mifano kutokana na shairi hili, eleza mbinu tatu za lugha alizotumia mshairi. (alama 6)
(e) Eleza maana ya vifungu vifuatavyo vya maneno kama vilivyotumika katika shairi.
(i) bwerere bila undani
(ii) hao watu mafatani
(iii) afueni
(iv) insani (alama 4)

10. Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali.

Jama, Jama, Jamani
Mbona twabebeshwa mateso hivi
Mizigo mikubwa ya dhiki kama
Kwamba hatuna haki ya kusema
Kukataa ndoa za lazima
Kukataa kuozwa wazee
Kukataa kukatishwa masomo
Kukataa tohara ya lazima

Jama, Jama Jamani
Iweje tuteswe mateso haya
Na watu wasio kuwa hata na haya kama
Kwamba hatuna haki ya kulalamika
Kulalamikia kutumikishwa kama mayaya
Kulalamikia kudhalilishwa kiunyama
Kulalamikia kutolindwa na sheria

Jama, Jama, Jamani
Sasa hii ni awamu nyingine

Na macho tumeyafungua kabisa
Tumekataa kudhalilishwa kabisa
Tumekataa kuteswa kama watumwa
Tumekataa tohara ya lazima
Tumekataa kuozwa..... Tumekataa! Tumekataa
Hii awamu ya 'Haki ya mtoto wa kike'

Maswali

a) Taja mambo matatu muhimu yaliyozungumzwa na mshairi kisha ueleze kila moja. (Alama 6)
b) Eleza muundo wa shairi hili (Alama 4)
c) Taja mbinu mbili za lugha alizotumia mshairi kisha ueleze kila moja (Alama 4)
d) Kwa nini mshairi huyu anasema hii ni 'awamu' nyingine? (Alama 3)
e) **Eleza maana ya maneno haya kama yalivyotumiwa na mshairi** (alama 3)
(i) awamu
(ii) kudhalilishwa
(iii) Dhiki

11.Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali yafuatayo

1. Mkata ni mkatika, harithi hatoridhiwa
Sina ninalolishika, wala ninalochukuwa
Mlimwengu kanipoka, hata tone la muruwa!
Mrithi nini wanangu?

2. Sina ngo'mbe sina mbuzi, sina konde sina buwa
Sina hata makaazi, mupasayo kuyajuwa
Sina mazuri makuzi, jinsi nilivyoachwa
Mrithi nini wanangu?

3. Sina kazi sina bazi, ila wingi wa shakawa
Sina chembe ya majazi, mno nikukamuliwa
Nakwa'cheni upagazi, ngumu kwenu ku'tuwa
Mrithi nini wanangu?

4. Sina sikuachi jina, mkata hatasifiwa
Hata nifanye la mana, mno mi kulaumiwa
Poleni wangu sana, sana kwenu cha kutowa
Mrithi nini wanangu?

5. Sina leo sina jana, sina kesho kutwaliwa
Sina zizi sina shina, wala tawi kuchipuwa
Sina wanangu mi sina , sana la kuacha kuraduwa
Mrithi nini wanangu?

6. Sina utu sina haki, mila yangu meuliwa
Nyuma yangu ili dhiki, na mbele imekaliwa
N'nawana na miliki, hadi nitakapofukiwa
Mrithi nini wanangu?

7. Sina ila kesho kwenu, wenyewe kuiongowa
Muwane kwa nyinyi mbinu, mwende pasi kupumuwa
Leo siyo kesho yenu, kama mutajikamuwa
Mrithi nini wananngu?

(a) **Taja** mambo yoyote mawili ambayo mtunzi angewarithisha wanawe. (alama 2)

(b) Eleza sababu ya mtunzi kutoweza kuwarithisha wanawe. (alama 3)

(c) **Andika** ubeti wa nne kwa lugha nathari. (alama 4)

(d) **Dondoa** mifano miwili miwili ya : (alama 2)

(i) Inkisari

(ii) Tabdila

(e) **Chambua** shairi hili kwa upande wa :

(i) Dhamira (alama 2)

(ii) Muundo (alama 4)

(f) **Eleza maana** ya vifungu vifuatavyo kama vilivyotumiwa katika shairi. (alama 3)

(i) Mlimwengu kanipoka

(ii) Sina konde sina buwa.

(iii) Wingi wa shakawa.

For Marking Schemes/Answers

Contact Mr Isaboke

0746-222-000

OR

0742-999-000

FOR THE FOLLOWING;

- ✓ONLINE TUITION
- ✓REVISION NOTES
- ✓SCHEMES OF WORK
- ✓SETBOOKS VIDEOS
- ✓TERMLY EXAMS
- ✓QUICK REVISION KITS
- ✓KCSE TOPICALS
- ✓KCSE PREMOCKS
- ✓TOP SCHOOLS PREMOCKS
- ✓JOINT PREMOCKS
- ✓KCSE MOCKS
- ✓TOP SCHOOLS MOCKS
- ✓JOINT MOCKS
- ✓KCSE POSTMOCKS
- ✓TOP SCHOOLS PREDICTIONS
- ✓KCSE PREDICTIONS
- ✓KCSE REVEALED SETS

CALL/TEXT/WHATSAPP

0746 222 000 / 0742 999 000

mwalimuconsultancy@gmail.com

This is a Copyright Property of Mwalimu Consultancy Ltd.

POWERED BY MR ISABOKE